

— 214 —

Qodobka 813aad

1. Qiimaha ku baxa hawlaha looga baahan yahay ku isticmaalka iyo dhowrista waxey dulsaaran yihiin hantiilaha maguurtada loo adeego; haddii uusan jirin heshiis sidaan ka duwan

2. Haddiise kan leh maguurtada uu yahay key waajib ku ahayd in uu sameeyo shaqooyinkaas. Bixiyana wixii ku baxa. wuxuu culeyskaas isaga-reebi karaa. inuu uga tago maguurtadaas dhammaanteed ama qaarkeed kan leh maguurtada loo adeegayo

3 Haddii shaqadu sidoo kale wax u tareyso kan leh maguurtada adeegeyso, markaas kharajka ku baxa haggajinta wuxuu dulsaaran yahay labada dhinac mid walba inta ay le'eg tahay faa'iidada ugu timaada shaqadaas.

Qodobka 814aad

1. Ma awooddi karo kan lihi maguurtada adeegeyso in uu sameeyo wax ka dhimi kara ku dhaqanka xaqa adeegidda ama culeys u keeni karo. Umana bannaana gaar ahaan in uu ka beddelo sidii wuxuu ahaayeen, ama uu ka dhaqaajiyomeeshii asal ahaan loogu talagalay in loogu dhaqmo xaqa adeegidda.

2. Hase yeeshee, haddii meesha asal ahaan loogu talagalay ay noqotay mid kordhineysa culeyska xaqa adeegidda amase rebeysa in la haggajiya maguurtada adeegeysa, hantiilaha leh maguurtadaas wuxuu weydiisan karaa in xaqa adeegidda loo wareejiyo dhinac kale oo ka mid ah maguurtadiisa ama maguurto kale oo u muuqata in uu isaga leeyahay ama qof saddexaad leeyahay oo oggolaaday, waxaase shardi ah ku dhaqanka xaqa adeegidda meesha cusub ha ahaato mid u sahlan hantiilaha dhulka loo adeegay inta ay u sahlaneyd halkiisii hore.

Qodobka 815aad

1. Haddii maguurtada loo adeegaya la qeybiyo xaqa adeegidda, waxaa loo sameynayaa maslaxadda gabal kasta. Waxaase shardi ah in uu maguurtada adeegeysa culeyskeedu uusan kordhin.

2. Hase yeeshee haddaanu xaqa adeegidda runtii wax u tareyn gabal gabaladaas ka mid ah mooyec, wuxuu weydiisan karaa kan leh maguurtada adeegeysa, in laga suuliyo xaqaas qeybaha kale.

Qodobka 816aad

1. Haddii la qeybiyo maguurtada adeegyeyso, xaqa adeegidda wuxuu ku harayaa gabal walba oo ka mid ah.
2. Hase yeeshee, haddaan run ahaan gabaladaas qaar-kood loogu dhaqmin xaqa adeegidda, ayaanna suurtoobin in loogu dhaqmo, qof kasta oo gabal ku leh, wuxuu dalbi karaa in laga suuliyo xaqaas gabalka uu leeyahay.

Qodobka 817aad

Waxey ku dhammaataa xuquuqda adeegidda muddadii loo qabtay oo dhammaata, ama labadii maguurto oo adaegidda isku leh ee baaba'da, ama labadii maguurto oo hantiile keli ah gacantiisa ku kulanta, hase yeeshee xaqa suulo kulankaasu suulimaad raadkeedu dib u noqonaayo, markaas xaqa adeegidda waa soo laabanayaa.

Qodobka 818aad

1. Waxey ku dhammaaneysaa xuquuqda adeegidda haddaan lagu dhaqmin muddo dhan shan iyo toban sano. Haddiise xaqa adeegidda loo sameeyey ceyn (shey) la waqfay danteed muddadu markaas waa seddex iyo soddon sano. Sida ay u rido gubashada xaqa adeegidda, ayey sidoo kale ka beddeli kartaa sidii loogu dhaqmi jiray.

2. Haddii ay hantiyaan maguurtada xaqa adeegidda leh, wadaagayaal oo wax u kala soocneyn. Midkoodna kamanaafa-ceysto xaqaas, waxaa kala goynayo inta kale gubashada ku socotay, sidoo kale haddii gubashada ay joogsato, danta mid ka mid ah kuwaas wadaagayaasha ahaa gubashaddu waa u joogsanayaa inta kale danahood.

Qodobka 819aad

1. Wuxuu ku dhammaanayaa xaqa gubashada haddii ceyntii u beddelanto si aan loogu dhaqmi karin xaqaas.
2. Xaqa adeegidda waa soo noqonayaa haddiise ceyntii u soo noqoto si lagu dhaqmi karo xaqaas, in xaqaasu ku dhacay mooyee ku dhaqan la'aan.

— 216 —

Qodobka 820aad

Qof leh maguurtada adeegeysa wuxuu leeyahay inuu iska furfuro xaqa adeegidda dhammaantiis ama qaarkiis, haddii uu faa'iidana u yeelan waayo maguurtadii loo adeegayey, amase uu yeelan waayo faa'iido yar mooyaane, oo aan ku habbooneyn marnaba culeysayada dulsaaran maguuratadaas lagu leeyahay xaqa adeegidda.

BUUGGA IV

XUQUUQDA CEYNTA AH EE RAACSAN

DAMMAANADYADA CEYNTA AH

BAABKA I

RAHAN

Qodobka 821aad

Rahmida waa heshiis uu ku helayo deynluhu xaq ceyneed oo uu ku yeelanayo maguurto gooni looga dhigay in lagu bixiyo deynkiisa. Heshiiskaasoo siinaya in uu ka hormaro deynleyaasha caadiga ah iyo kuwa isaga ka dambeeya si uu uga helo xaqiisa qiimadda maguurtadaas gacan kasta oo ay ku jirto.

MADAXA I

DHISMAHA RAHANKA

Qodobka 822aad

1. Ma guntami karto rahmiddu in lagu sameeyo mooyaane qoraal rasmi ah.
2. Kharajka qoraalka wuxuu dulsaaran yahay rahma-ha in lagu heshiiyo mooyee wax khilaafsan caynkaas.

Qodobka 823aad

1. Rahmuhu wuxuu noqon karaa deynqabaha qu-dhiisa, sidoo kalena waa noqon karaa qof kale oo u sa-meeyey rahmad deynsanaha dantiisa.
2. Labada siyoodba, rahmuhu waa inuu leeyahay ma-guurtada la rahmaayo iyo inuu leeyahay awood uu ku tasa-rifo.

— 217 —

Qodobka 824aad

Haddii aannu lahaynrahmuhu maguurtada la rahmay heshiis rahmiddu waa ansaxayaa haddii uu ku oggolaado kan runta u lihi warqad rasmi ah. Haddiise oggolaashadaasu la waa-
yo, rahmiddu ku imaan meysa maguurtada waqtiga rahmuhu yeesho maguurtadaas mooyee.

2. Rahmida xoolaha la yeelan doono waa baaba'a.

Qodobka 825aad

Haddii la baabi'yo wixii uu u cuskanayey rahmahu lahaanshadiisa ama la fasakho ama la tuuro ama sabab kas-
ta ha noqotee uu suulo rahmaddaasu waa u taagnaaneysaa danta deynlaha, hadduuba deynlahaasu wax loo rahmay niyadsamaa markuu geliyey heshiiska rahmida.

Qodobka 826aad

1. Ma bannaana iney ku aroorto rahmadda maguur-
to mooyaane, haddaanu jirin qaanuun khilaafsan caynkaas.

2. Waa iney ahaataa maguurtadu rahman mid ku banaan ganacsi, laguna iibin karo naado waana iney ta-
hay mid ceynteeda (qudheeda) lagu magacaabay si tifaf-
tiran iyadoo la muujinayo dabecaddeeda iyo meeshay ku taal oo laga helo waana iney ka muuqataa tilmaantaasu heshiiska rahmida naftiisa, ama heshiis kale oo rasmi ah oo raacsan haddii kale rahmiddu waa baaba'eynsaa,

Qodobka 827aad

Rahmida maguurtadda waxaa gelaya waxa raacsan ma-
guurtada la rahmay oo lagu tirinayo iney tahaymaguurto, si gaar ahaaneedna waxa u gelaya xuquuqda adeegidda iyo ku-
wa laga dhigay maguurto iyo waxyaalaha hagaajinta ah ama dhismaha oo faa'iido u keeneysa hantiilaha, haddaamba lagu heshiin wax ka duwan caynkaas iyadoo la dhowrayo mud-
naashada lacagta ay yeeshaan qandaraaslayaasha dhismaha (impreditori) iyo arkiteetiyaasha ku qoran qodobka 936.

Qodobka 828aad

Waxaa ka imaanaya diiwaangelinta ogeysiiska wareejinta hantida in la raaciyo maguurtada waxay dhasho oo miro ah iyo wixii laga helo muddadii ka dambeysay diiwaangelinta. Waxaa la raacayaa marka la qeybinayo mirahaas waxa loo raacayo qeybinta qiimadda maguurtada.

Qodobka 829aad

Waxaa u bannaan qofka leh dhismooyin ku yaal dhul dad kale leeyahay in uu rahmo. Markaasna deynlaha wax loo rahmay wuxuu yeelanayaa xaqa hormarinta in uu ka helo deyntiisa qiimadda lagu iibiyey wixii dumay, ama uu ka helo lagadhaw uu bixinahayo qofka dhulka leh hadduu doorto in uu reebto dhismooyinkii sida ay qoreyso axkaamta gaarka u ah isku-dhegsanaanta.

Qodobka 830aad

1. Rahmidda ay sameeyaan hantiilayaasha wadaagga dhammaantood, maguurto aan la qeybin, waa fuleysaa si kastaaba ah noqoto waxa ka imaan doona qeybinta maguurtada ama iibinteeda.

2. Haddii wadaagayaasha midkood rahmado intiisa aan soocneyn oo uu ku lahaa maguurtada ama uu rahmo gabal soocan oo ka mid ah maguurtadaas, haddii intiisu markii la qaybiyey maguurtada ay ku dhacdo meelo kale waxey u guureysaa rahmaddii iyadoo leh darajadeedii qeybtiisa oo le'eg qiimadda maguurtada rahmaneyd hortii, qadarkaasna (intaasna) waxaa lagu muujinayaa ama Garsoore (ordinanza).

Deynlaha wax loo rahmay wuxuu sameynayaa diiwaangelin cusub oo lagu sheegayo qadarka inta ay u soo guurtay rahmiddu, sagaashan maalmood gudahood oo laga bilaabo markey dareensiyaan diiwaangelinta qeybinta dadka danta ka lihi.

Dhibimeyso guuridda rahmiddaasu, rahmid ka soo baxday wadaagayaasha dhammaantood iyo mudnaashada kuwa qeybinta wax ka helay.

-- 219 --

Qodobka 831aad

Waa u bannaan tahay rahmiddu inay noqoto mid dammaan u ah deyn ku xiran sharad ama deyn soo socota ama deyn imaan karta (eventuale), waxaa kale ay u noqon kartaa dammaan, deyn furan, ama mid loo furayo xisaab socota, waase in lagu muujiyaa heshiiska rahmida naftiisa inta deynta la darmaantay le'eg tahay iyo inta ay gaari karto deyntaasu.

Qodobka 832aad

Qeyb walba oo ka mid ah maguurto, ama maguurtooyinka rahman, wuxuu dammaan ka yahay deyntii oo dhan, gabal walba oo deynta kamid ahna waxaa dammaan u ah maguurtadii ama maguurtooyinkii rahmanaa dhammaantood, haddaanu sharci ugu ama heshiisku wax kale qoreyn.

Qodobka 833aad

1. Haddii uusan jirin axkaam sidaas ka duwan rahmida kama soocna deynta ay damiinku u tahay taasoo uu ku xiran yahay ansixiddeeda iyo dhammaanshadeeda.

2. Haddii rahanka uu sameeyey qof ka duwan deynqabaha wuxuu isku difaacayo oo uu qabsanayo oo gaarka u ah ka sokow wuxuu leeyahay in uu qabsado wixii uu qabsan lahaa deynqabahu oo ishortaag ah oo ku saabsan deynta, xaqaasna waa taagnaanayaa haba ka tanaasulee deynsanuhu.

MADAXA II

RAADADKA RAHMIDDA

QAYBTA I

RAADADKA XAGGA DHINACYADA RAHMIDDA
SAMEEYA RAADADKA XAGGA DHISAHA

Qodobka 834aad

Rahmuhu waa uu ku tasarufi karaa maguurtadii rahmanayd hase yeeshee tasaruf kasta oo uu sameeyana wax u dhiimaayo xaqa deynlaha wax loo rahmay.

— 220 —

Qodobka 835aad

Rahmuhu wuxuu leeyayhay in uu maamulo maguurtadii rahmaneyd, qabsadana miraheeda ilaa goortii la raaciyey maguurtada (immobilizzazione).

Qodobka 836aad

1. Ijaarkuu sameeyey rahmuhu, ku fuli maayo deynlaha wax loo rahmay inuu yahay mid taariikhdiisu la sugay, ka hor intaan la diiwaangelin ogeysiiska la wareegidda hantida mooyee. Haddiise ijaarku yahay mid sidaas taariikhdiisa loo Sugin, amaseba la sameeyey diiwaangelinta ogeysiiska kaddib, lana hormarin kirada, ma noqonayo mid fulaya in laga dhigi karo mooyee mid loo qaadan karo in uu ku jiro shaqada maamulka wanaagsan.

2. Ijaarka ka horeeyey diiwaangelinta, kana badan sagaal sanadood, kuma fulaayo deynlaha wax loo rahmay, sagaal sanadood mooyee, intaan la qorin ka hor diiwaangelinta rahmidida.

Qodobka 837aad

1. Noqonmeyso mid ku fuli karta deynlaha wax loo rahmay bixinta kirada hore loo bixiyey muddo aan ka badnayn seddex sanadood, ama wareejinteedaba, iney tahay mid taariikhdeedu sugan tahay mooyee lana diiwaangeliyey ka hor, wareejinta hantida.

2. Haddiise wareejintu ama bixinta kiradu tahay muddo ka badan seddex sanadood, deynlaha wax loo rahmay ku fulimayso haddeyan ahayn mid la diiwaangeliyey ka hor intaan la diiwaangelin rahmidida. Haddii kale muddadii baa loo celinayaa seddex sanadood iyadoo la dhowrayo wixii axkaam ah oo ku soo arooray xubinta hore ee qodobkan.

Qodobka 838aad

Rahmuhu wuxuu damaanad qaadayaa ansaxidda rahmidida. Deynlaha wax loo rahmay wuxuu leeyahay in uu is-hor-

— 221 —

taago tusaruf kasta ama dayackasta oo wax weyn u dhimaayo damaanad. La markey degdegsiinyo jiraanna wuxuu sameyn karaa tillaabooyinka dhowritaanka ah ee lagama maarmaanka ah, kharajkuna wuxuu dul saaran yahay rahmaha.

Qodobka 839aad

1. Haddii gaf uu sameeyey rahmuhu, maguurtada la rahmay ku dhunto ama ay ku hallaawdo, deynlaha loo rahmay wuxuu leeyahay in uu doorto in loo keeno damaan ku filan ama in uu helo bixinta deyntiisa isla markiiba.

2. Haddii lumidda ama hallaabidda uusan sabab ku lahayn deynqabaha, ama haddii deynluhu uusan oggolaan in deyntu ay ahaato damaanad la'aan deynqabuhu wuxuu dooran karaa inuu bixiyo damaanad ku filan ama uu bixiyo deynta ka hor inta ayan dhicin muddadeeda. Xaaladdaan dambe haddii deyntu ayan lahayn dulsaaro deynluhu wuxuu leeyahay oo keliya inuu gudsado in la'eg deynta oo laga jaray dulsaarad ee le'eg sicirka xeerced laga billaabo waqtiga bixinta ilaa waqtiga dhicidda deynta.

3. Si kastaba ha ahaatee, haddey maguurtadii rahama-neyd lagu sameeyo wax u keeney dhumid ama hallaabid anase ka dhigeysa mid aan ku fileyn damaanadii, deynluhu wuxuu leeyahay inuu ka codsado garsooraha in la joojiyo shaqadaas, qaadana tallaabo lagu reebayo in ay dhacdo dhibaato.

Qodobka 840aad

Haddii ay lunto ama ay halaawdo maguurtada la rahmay si kastaba ha ku timaadee, rahanka wixii u wareegaa isagoo si-diisa ah lacagta ka timid magdhowgii lumidda ama hallaabidda, magdhowga caymiska ah ama qiimaha wareejinta hantiida ee loo sameeyey danta guud awgeed.-

Qodobka 841aad

Hadduu yahay rahmuhu qof kale oo aan ahayn deynsana-ha intuu rahmo mooyee xoolihiisa inta kale lama qaban karo